

Օ Ր Ա.Գ.Ի Ր

Ա.Զ.Գ.Ա.Յ.Ի.Ն., Գ.Բ.Ա.Կ.Ա.Ն. ԵՒ ՔՂԱ.Ք.Ա.Կ.Ա.Ա.Ն.

10 ФУРУЗ

սլէս Աննամեյիներու զփոխքին տասը
բաժանումներուն մասին :

մար է : Չար ոգիները զանոնք կը ն

տնի սուր քարերու եւ երկաթներու վրայ .

Վերջինիս գրքին հեղինակներէն մին այս նկարագրութիւնները ընելէ ետքը կ'ըսէ թէ Տանթէ գրեցէ պատմական-կան դժոխքին մասին Մարք-Բոլոյի պատմութիւնները կարգադրած էր : Այս պարագային մէջ իտալացի բանաստեղծին դժոխքը օրինակութիւն մըն է Սաքիա-Մոնտիի դժոխքին : Բայց ասիկա պարզ ենթադրութիւն մըն է որ հաւանական կրնայ ըլլալ . այսուհանդերձ Տանթէի հանձարը առանց ուրիշ օգնութեան ալ կրնար ստեղծել իր դժոխքը :

Հրեաներու կրօնքին մէջ չի կար ո՛չ դժոխք , ո՛չ արքայութիւն , ո՛չ ալ Սաւտանայ : Եւայիի ԺԴ գլխին Զրդ տունին «Դժոխք ի ներքուստ դառնացան ի պատանէն քեզ . կանգնեցան միանգամայն հակայն ամենայն , եւայի» պարբերութեան մէջ այն բառը որ հայերէն դժոխք թարգմանուած է՝ հին եբրայեցեան մէջ պարզապէս «մեռելներու տեղ» այսինքն գերեզման կը նշանակէ : Գաղով Սատանային , հրեաները մինչեւ բարեկրօնեան գերութիւնը զաղալար չունէին այդ մասին եւ մինչեւ այն ատեն իրենց գիրքերուն մէջ բնաւ չէ յիշուած : Յորին մէջ կայ թէ եւ Սատանայ մը , սակայն հոն բոլորովին տարբեր դեր կատարէ . Սատանայ իշխանութեան սակ անոր մէջ հաւատարմութիւնը սուրհանդակն է եւ ո՛չ թէ հակառակորդ մը :

Քրիստոնեւորութիւնը ընդունած է զընթացը , բայց դեռ կատարելապէս չէ որոշած թէ ինչպէս տեղ է եւ ո՛ր կը գտնուի . այսու հանդերձ եկեղեցական սուրբ հայերու եւ կարող աստուածաբաններու ընդհանուր կարծիքը այն է որ դժոխքը յատուկ տեղ մըն է , երկրին կերպով : Պատիմները բաժնուած են երկու մասի , զգալարանքներու տանջանքն եւ աստուածադրութեան (dam) տանջանք : Գրեթէ բոլոր սքոլասթիքները համաձայն են դժոխքի կրակին իրական կրակ մը ըլլալուն : Աստուծադրութեան պատկերը հոգեկան պատկեր մըն է եւ կը կայանայ Աստուծոյ չտեսնելու ստուգութեան եւ սրտի ցաւի տանջանքին մէջ :

Ե. ՕՏԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Պատմութիւնը արձանագրած է յաղթանակ ժողովուրդներ որոնք իրենց պարտութեանց միջոցին յանկաւոր կըցեր են կանգնել իրենց երկրին արշաւայ թշնամիին յառաջացումը , եւ այսպէս նոր կերպարանք մը տուեր են դէպքերուն , սակայն կարելի չէ մտրէ անցընել թէ Չինացիներն ալ նոյն բարդաւորութիւնը կրնան ունենալ : Ծաբնային եւ նորանոր յաղթանակները վճռական կերպով շարժանքները Չինացիները որոնք այլ եւս կարող չեն ազդուիլ պատահարներուն արտադրած անխուսափելի հետեւանքներէն :

Երբ անցած տարուան յուլիսի մէջ ձառն պատերազմ՝ հրատարակեց Չինի դէմ , Եւրոպա զարմացած մնաց , շատ վտանգաւոր երեւցաւ փոքրիկ երկրին այս յանդգնութիւնը . սակայն նոյն իսկ պատերազմին յայտարարութեան սկզբնաւորութեանը ծաբնական բանակին Գուէի մէջ ըրած արագ շարժումները ցոյց տուին թէ Միքստոն շատ անխորհուրդ գործ մը ըրած էր . ու շատ չանցած Եւրոպա համադրեցաւ թէ կը գրանւի հանդէպ փոքրիկ պետութեան մը որ կազմակերպուած է Եւրոպայի պատերազմական գիտութեան բազմազանութեան համաձայն :

Ճարտնական բանակներն ու նաւատորմը անկէ ի վեր պահելի կերպով յաղթանակէ յաղթանակ արշաւեցին : Սակայն եթէ բանակն ու նաւատորմը քաղաքակիրթ աշխարհին յարգանքը վայելելու իրաւունքը ունենին , անխառնութիւն պիտի ըլլայ լեւել ճարտնական Խորհրդարանին եւ գիւնադիրութեան արժանիքներուն վրայ : Խորհրդարանը այս բոլոր տաղանդի պահուէն շատ հայրենապետական ուղղութեան մը հետեւեցաւ . եւ վայելեան մը իսկ իր աշխարհութիւնը , չղայայտ կառավարութեան , որով մոռցնել տուաւ այն սխալները զոր իր հաստատման առաջին օրերուն մէջ գործեց : Իսկ Միքստոնի կառավարութեան գիւնադիրութիւնը իր ընդունակութեանը ապացոյցները տուաւ թէ՛ պատերազմէն առաջ եւ թէ՛ պատերազմի միջոցին : Առաջ կրցաւ դուշակել թէ Չինու հետ պատերազմը օր մը չէ օր մը անխուսափելի պիտի ըլլար եւ Գուէի արքունիքին մօտ վարպետութեամբ շարժելով յաշնդեցաւ իր կողմը ձգել զայն , մինչդեռ Չինացիները անգործ նստած էին : Իսկ պատերազմի միջոցին ճարտնական գիւնադիրութիւնը յաշնդեցաւ մէկ կողմէն արդիւնք օտար պետութեանց միջամտութիւնը որ շատ հաւանական կը թուէր՝ նկատելով անոնց շահերը , իսկ միւս կողմէ չինական խորամանկ գիւնադիրութեան լարած թակարդներուն մէջ չինկաւ :

Այս երկու տեսակէտով ալ ճարտնական քաղաքականութիւնը կատարելապէս յաշնդեցաւ պատմութեանը : Ոտար միջամտութեան համար եղած փորձերը ապարդիւն մընային , եւ խաղաղութիւնը կըքլուէր : Համար չինական առաջարկները ներկայացուցան չառնուեցան , վասն զի անկեղծ չէին : Արդեւ Բէքինի կառավարութիւնը բանակցութեանց մտնելու գիտաւորութիւն ունենալը , յայտնեց , բայց փոխանակ օրինաւոր

բազմապատկառնութիւն ունեցող լիազօրներ զրկելու , գիւնեց օտարապէս գիւն մը միջամտութեանը . անոր պաշտօնը պաշտօնական չէր կրնար ըլլալ այլ աւելի բարեկամական հանգամանք կրնար ունենալ : Վերջապէս մտերմ չինական պատուիրակներ զրկուեցան ճարտն խաղաղութեան բանակցութիւնները կատարելու համար , բայց իրենց ունեցած իշխանութիւնը կանոնաւոր չէր ուստի եւ նկատարութեան չառնուեցաւ :

Ուրեմն զարմանալու չէ որ ճարտն ուղէ իր յաջող գնացքը առաջ տանիլ մինչեւ որ Չինաստան համադրուի իր ըրած ընդգիծալութեան անօգուտ ըլլալուն , պատրաստի առանց դադարի գիտաւորութեանց անկեղծօրէն գիւնում ընել խաղաղութիւն կնքելու համար :

Արտաքին լուրեր

Ա. Ն. Գ. Լ. Ի. Ա.

Երեսօխոսանական ժողովին մէջ դեռ կը վիճարարուէին այն ուղերձին վրայ որ ըստ սովորութեան կը մատուցուի Ռուսիային իր պատասխան դաժանաբան : Թագուհին իր գաժաճառովը ներքին գործերու համար գծած է յայտարար մը որուն շուրջը պիտի դառնայ ժողովին այս նստաշրջանին գործունէութիւնը , թէ եւ անկեղծ է որ Երեսօխոսանական կողմէ քուէարկուած օրինակներուն մէկ մասը պիտի մերժուի Լորտերու ժողովին : Կառավարութիւնը եւ ազատական կուսակցութիւնը այս մերժումին պիտի օգտուին անգամ մը եւս համոզուելու թէ՛ Կալէսի եւ թէ՛ Սկոլտիոյ բնակիչները որ Լորտերու ժողովը արդի կազմակերպութեամբ ոչ միայն Իրլանտայի ալ եւ իրենց ալ մեծապէս վնասակար է :

Եթէ Ուղերձի քուէարկութեան պահուն ո՛ր է միջազգայն չարատարի , նախարարութիւնը ներկայացուելիք օրինակներովը պիտի կրնայ ժամանակ չափիլ եւ պաշտօնավարել մինչեւ նրա տաշնային վերջը , ու այն ատեն միայն Երեսօխոսանական ժողովը լուծելով նոր ընտրութիւններ կատարել տալ : Այս ընտրութիւնները տեղի կ'ունենան հաւանորէն 1896ին : Ընտրական ցուցակներու նոր եղանակաւ պատրաստութեան հետեւեալ աշատական կուսակցութիւնը պիտի կարենայ , ինչպէս կը յուսայ , 1896ին եթէ ոչ ինքը մեծամասնութիւն չափիլ գէթ պահպանողականները թիկնու մեծամասնութեամբ թողուլ :

Չին եւ ձԱՐՈՆ

Թայվոյի հրատարակած մէկ թղթակցութեանը նայելով , ռուսական դեսպաններէն մէկ քանին հրահանգներ ստացած են չինական պատերազմին առթիւ Ռուսիայ , Անգլիոյ , Ֆրանսիայի եւ հաւանորէն Միացեալ-Նահանգներուն հետեւելիք ընթացքին վրայ :

Այդ թղթակցութեան նայելով եթէ կրնաք այս պետութիւնները վերջի պահուն միջամտեն , բոլորովին անշահախնդ

բական ուղով պիտի գործեն : Չինաստանին պիտի պահանջեն որ թէ՛ իր շահուն եւ թէ՛ քաղաքակիրթ աշխարհի շահուն համար իր բոլոր նաւահանդիսները բանայ վաճառականութեան առջեւ , վասն զի իր հիմնական կղզիացեալ զիւրքը պատճառ եղած է իր տկարութեանն ու կործանմանը :

Պետութիւնները պիտի սպասեն որ Չինաստան յայտարարէ թէ պարտուած է եւ լրջաբար խաղաղութիւն խնդրէ : Ան ատեն պիտի հասկնան ճարտնայինութեան թէ Եւրոպա չի կրնար թոյլատրել որ մօտ մը հող դրաւ Չինու ցամաքէն , բայց կղզիներէն մէկ քանին կրնայ անեղ :

Ո՛ր եւ է միջամտութիւն տեղի պիտի չունենայ մարտնամարտու , դէնքի , ռազմամիջոցի եւ ո՛չ ալ պատերազմական տուգանքի խնդիրներուն մէջ :

Ճարտնայինները կրնան , իբր պատերազմական տուգանքի երաշխաւորութիւն , պահել քանի մը ամբողջութիւններ , բայց չի պիտի կրնան ինչպէս իրենց եւ ի վնաս ուրիշ պետութեանց առեւտրական պայմանագրութիւններ կնքել :

Չին սէտք է ընդունի զբաղական դրութիւն մը որ համապատասխանէ եւրոպական պետութեանց ունեցածին , որպէսզի զիւրացնէ կնքելիք նոր փոխառութիւնը :

Մ. Ա. Ս. Ա. Կ. Ա. Ս. Գ. Ա. Բ.

Մատակապարի թագուհին նահանգապետներուն հետեւեալ յայտարարութիւնը գրեցած է .

«Թամաթալայի կառավարիչ Բէնանդարանդանորի , Բէնամանիլի , Բալիկուտի , բոլոր սպաններուն եւ դատարաններուն :

«Այսպէս կը խօսի Բանալալօ , թագուհին Մատակապարի .

«Այս ինչ որ կ'ըսեմ ձեզի , ժողովուրդը լաւ մտքով գրած է Յրանադիներուն չի աղ երկրէն ո՛ր եւ է մաս մը ո՛ր եւ է պարտական : Ժողովուրդը պիտի պատերազմի մինչեւ որ Մատակապարի մէջ ալ եւս Յրանադիի դիմադր մը չմնայ , պիտի պատերազմի ձեռք , պիտի պատերազմի ամառ , Գիտենք թէ Թամանորիլային առաւել եկող զինուորները տենդէ կը բռնուին : Ամեն ջանք ըրէք որ ծովեզրքի մարդիկ ձեր կողմը քաշէք . դանիք Յրանադիներուն դէմ պիտի նետենք զէնք եղանակին : Երբ ամառը փրանադիները շատ նեղէք տենդէ պիտի բռնուին եւ շատ դիւրութեամբ կարելի պիտի ըլլայ յաղթել անոնց : Զերմակներուն խորամանկութիւնը պիտի քանդուի ըրէք որ մեր ժողովուրդը չմտնայ նոյն անոնց , վասն զի եթէ ծովեզրքի բնակիչները եւ Մաթալիլայիները միասին Յրանադիներուն մէջ շատ զքուսար կացութեան մէջ կը մնան : «Պէտք է որ մեր երկրին մէջ ուսուցիչ դասին . ջանացէք պարտակել դանիք շատ նեղ չըջանալի մը մէջ որպէս զի ժողովուրդը չկարենայ մինչեւ անոնց երթալ :

«Ձեռքերնուդ կ'եղած ըրէք որպէս զի յաջողիք իմ ժողովուրդի առեղի ընել այդ Յրանադիները որոնք մեզի դէմ պատերազմ հրատարակեցին :»

ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Հոտմ , 11 փետրուար
Սիկիլիոյ եւ Քալապրիոյ մէջ թաշարի զորաւոր ցնցումներ տեղի ունեցան :

Վիեննա , 11 փետրուար
Աւստրիական Բայիսթրիայի զորաւորի փետրուար 19ին :

Մարտի 11 փետրուար
Մերակոյսը քուէարկեց ցորենի մարտնամարտ օրինակի , Պաշտպան օրակարգը հրատարակեց թէ ցորենի մարտնամարտը 100 քիլօն 2½ քիլօն քաւ է :

Ազգային լուրեր

Երկուշաբթի գիշեր Ենի-Գայ հրդեհին լուրը առաջին պէս Ս. Պարաք Հայրը աղէտը վայրը գաւ եւ մինչեւ հրդեհին մարիլը հոն մնացած է :

Ս. Պարաք Հայր ուղղուած է հաւորական գրութիւններու շարք կուլիւնը :

Օտեսայի հայ գաղթականութիւնը զեղիկ նամակով որ բազմաթիւ բազմութիւններ կը կրէ :

Պատարկայի ժողովուրդին կողմէ Բարսեղ Ա. քնն. եւ տէր Յուսէփ հայ նամակով :

Վանի պատարկաբան փոխան Ս. Սահակ վրդ. նամակով :

Տրապիզոնի Երզնկայի Ս. Գրիգոր թիկնաբան՝ նամակով :

Երզնկայի Ս. Կոստանդին քնն. մակով :

Գաղթական Ս. Խաչատուր քնն. նայ նամակով :

Ալաշկերտի Խաչուր գեղին Ս. Գրիգոր քանանները նամակով :

Ս. Էմիլիանի պաշտօնական թերթը Արարատ ամառը տարանք հետեւ տուի խմբագրութիւնը մը չունենալով զեղիկներ 91 թուականի կաթողիկոսական կնքապաւ . Արարատի խմբագրական խմբագրութիւնը մը կարգուած է որուն պատկերն են Նիկողայոս Քարամանլի համար խմբագիր , Յովհաննէս Յովհաննէս օգնական խմբագիր , Կարապետ Արարատ պատասխանատու կրօնական խմբագիր : Իսկ Միսոս Բէրբերեան ընտրուած անօրէն կարգուած է :

Արարատի գեղեկութիւնը թիւը կը բաժնուի Մայր-Աթոնի համար պատրաստուած 1895 յուշարար 15ն զեղիկներ 31ի երկուսոցը : Այդ երկուսոցէն կը տեսնենք Մայր-Աթոնի մուտքը պիտի ըլլայ ռաշիկայ տարին 130,4000 ռուպլի տուարարուէ 14,500 օտմ. ոսկի) : Ի ծախքը 124,421 ռուպլի (մատարարաւ 13,800 ոսկի) :

Ս. ՄԱՐԿԱՆՈՎ ՄԱՐԿԱՆՈՎՈՒԹԻՒՆԵՐԸ
Մ. ՈՒՍԻՐ
Մայր. Աթոն . Բաշիկ . Կարապետի . Երզնկայի . Պատարկայի արդիւնք (1) 45,000 3,000 12,500

ԹԵՐԹՈՆ «ՀԱՅՐԵՆԻԲ» (133)

Ժ. Բ. Բ. Ա. Ս. Է. Է.

ՎԱՅՐԻ ԱՂԶԻԿԸ

ՄԱՍՆ Գ.

Լ. ՕՐԻՍԻՔԻ Ե. Գ. Ե. Ն. Ե. Ե.

Պրէսիդենտի կը ընտրուի , ըսաւ բոլորովին անտարբեր եղանակով մը . կարծեմ թէ այդ քաղաքը Լորիսքէն շատ հեռու չէ :

Արթիւր Յորտիլը եւ Լէոն Ծապուրէն սկսան քան քան խնայու :

Բայց ինքն է որ Լորիսքէն ու վարպետ Պ. Յանչոնի միջև զուգորդութիւն կ'ընէ : Վասն զի եւ Պ. Յանչոնի առաջին զրապիւրն եմ . . . մեր զրապետը Բարիկով ամենին մեծ գրասենեակներէն մէկն է . բայց քիչ օրէն պաշտօնապիտիւն ունի . . . վասն զի զիտմանու է որ Լիւսիլ հորաբոյրս . . . ապրիլով եմ որ Լիւսիլ հորաբոյրս չէիք ճանչնար . . . Լիւսիլ հորաբոյրս ինչպիսիս կամ հորթու միւն շատ ուտելով՝ անմար :

սողութիւն մը ունեցաւ եւ գեղեցիկ հոգին Աստուծոյ առաջեկ . . . Ազգի մը չեմ գիտեր թէ ինչպիսիքն էր պատճառ թէ հորթու միւն . թէ եւ ուղեցի հասկնալ , վասն զի մարդ երբ իր ընտանիքը սիրէ . . . ինչ որ է . . . ըսելիքս մտցայ . . . վերջապէս . . . հա՛ , միւսքս եկաւ . . . Ազգի հորաբոյրս զիս ժառանգութիւնէն զրկելու ժամանակ չունեցաւ . ուստի եւ ալ զրապետական մը պիտի բանաւ . . . ու պիտի երթամ Արթիւրի կողմերը հաստատուիմ . . . վասն զի Արթիւրը շատ կը սիրեմ . . . թէ եւ ոտակալի կերպով կ'ծծի է . . . Պ. Յանչոնի գործը զէն է . . . վասն զի ամբողջ զընտանեակը եւ կը գործեն , բոլոր գործերը իմ ձեռքս են . . .

Կատիճ Սուշար աչքերը խնայեց , թարթիլներուն տակ ստառիկ հետաքրքրութիւն մը կը պըլկար , զոր հայրը կրնար զարկի :

Այս զրապետութիւնները բոլորովին աւելորդ էին , վասն զի Բանաստեղծ Ծապուրէն հասած էին այն վտանգաւոր վիճակին , յորում գաղութները այլ եւս քուէն չէ , յորում ալ եւս ընդունի տեղը չեւ եւ անաճանս պէտք մը կը գտաւ սիրայ

բանալու ամբողջ աշխարհի եւ զեմը կը լուրը լաւագոյն բարեկամը կը համարեն :

Լէոն Ծապուրէն , այս վերջին գաղափարին մղումով , կ'ուղեր խօսիլ .

—Այո՛ , այո՛ , կ'ըսէր , վարպետիս բոլոր գործերը իմ ձեռքս են . . . Յորտիլի շատ աւելի բանիկ զիտեմ , թէ եւ ան . . .

Կատիճ անոնց խօսքը չէր ընդունէր . . . վասն զի սարսուղ էր որ իր երկու հորաբոյրներուն զինուորական ընտրութիւնը գաղափար մը պիտի կրնար իմանալ :

Միջոց մը Արթիւր քրտնալուծեան շարժում մը ըրաւ .

—Խնայել Լորիսքէն մարքիլի ճիշդ գործերուն վրայ չէ , ըսաւ , անոնք ուրիշին համար շահեկանութիւն չունին :

—Հա՛ , հա՛ , հա՛ , ալ ինչ պարտաւ խօսք է , ըսաւ Ծապուրէն . ամեն ատեն շահեկան բան է մեծկալ գտնար մը կը ըրաւ մարդ մը տեսնել . . . Գրապետները պատրաստութեամբ լեցնելու գոհ չեն . . . վասն զի . . . ինքն ալ գաւառի նստար է . . . Լորիսքէն ու Պ. Յանչոնի միջև միջնորդութիւն կ'ընէ . . . եւ վաղն իրիկուն ալ Պրէսիդենտի վերջի պիտի

երթայ ու կառք նստելով Պ. Յանչոնի կողմէ Լորիսքէն մարքիլի ճիշդ մեծկալ գոմար մը պիտի տանի , կարծեմ երեք հարիւր հազար ֆրանկ , որու պէտք ունի եղեր մարքիլի ճիշդ : Միայն թէ ինչ բանի համար պէտք ունենալ չեմ գիտեր , վասն զի մեր առած տեղեկութիւնները սակից անոնց չեն անցնիր :

Արթիւր Յորտիլի կապակցին զեմը այն միջոցին վերջին ատման ծիծաղելի էր :

Անշուշտ գոհ էր ցուցնելով թէ ինչ կարեւորութիւն ունէր այն մարդը , որու ի հարկին , երեք հարիւր հազար ֆրանկ գոմար մը կրնային վստահիլ . բայց միանգամայն կը սրտմտէր տեսնելով որ իր բարեկամը «արեւմտական պարտականութեան» գէմ կը մղանէր , ինչպէս կ'ըսէր :

—Է՛հ , զուրկ կը ցուցնէ , պատասխանեց Ծապուրէն , կը կարծես որ միւր շուրջը գոմարները աւազակն են , որ Պրէսիդենտի կողմէ ճամբուն վրայ քեզի պիտի սպասուի . ու քեզ մտնելով տոտիկները պիտի տանեն : Խեղաք բոլորովին գիտեց զիսկ , ինչո՞ք Բանաստեղծ Կատիճ Սուշար արձանագրեցաւ եւ զանաւոր մը ըսաւ թէ այն լուսաւորու

թեան դարուն մէջ առանկ պիտի գործարարու համար մարդ չէին սպանել թէ աւելի մեծկալ գոմարներ հարկ մեծամեծ շարագործներու փախաղ չեղելու համար :

Բարիկով մէջ թիւրուս , ըսաւ թիւր Յորտիլը համադրումով , բայց ապահով եղէք որ գաւառներու մէջ շատ Էլի պիտի գտնուի գոմարներու համար մը կը մտնեն . . . Գիտե՞մ որ առաջ մտաւին ստառիկ վիճարանութիւն մը որով մը չեմ հաւատարմութիւն . . . Պատու աղջիկ մը զոր չեմ կարծիր որ ճանչնաք . . . Որովոր Արթիւր Տըմաթիլի . . .

Բոմին , որ այն պահուն շարանակ գաւառի բերանը կը տանէր , այնպէս գողաց որ , գաւառի ձեռքին խնայ կարող կարող եղաւ :

—Ինչ եղաւ , սիրելիս որ լա կրնա տիւր , ըսաւ Կատիճ , ինչո՞ք այդպիսի գողացիք : Ծապուրէ

